ЛІНГВОСТИЛІСТИКА. ОНОМАСТИКА

УДК 811.161.2’373.231+81’373.6: 821.161.2-31 Івченко **А. І. Вегеш**

ПОСТМОДЕРНИЙ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІЙ АНТРОПОНІМІКОН РОМАНУ «НОГИ» ВЛАДИСЛАВА ІВЧЕНКА

Стаття присвячена дослідженню літературно-художніх антропонімів, які функціонують у романі «Ноги» Владислава Івченка Доведено, що для називань своїх героїв автор використовує реальний антропонімікон, однак письменник постійно експериментує та застосовує постмодерний підхід до цього питання. З’ясовано, що низка найменувань виконує символічну функцію, це зумовлено суспільно-історичними змінами та новими естетичними й етичними орієнтирами. Звернено увагу на широке використання дейктичних літературно-художніх антропонімів, основною функцією яких є вказівка на реальну особу. Доведено, що літературно-художні антропоніми роману не тільки характеризують персонажів, але й відображають світогляд автора, стають вагомим засобом відтворення національної традиції.

Ключові слова: *дейктичні антропоніми, літературно-художній антропонім, найменування, В. Івченко, символізм, стилістичні функції.*

Vehesh, A. Postmodern Literary Anthroponymicon of the Novel "Legs" by Vladyslav Ivchenko. *A comprehensive study of proper names of the literary heroes of the period of Ukraine's independence and the period of the Russo-Ukrainian war is one of the current tasks of Ukrainian anthroponymy, therefore there is an obvious need to study the source base, aesthetic principles of creation and functional capabilities of onyms of the post-totalitarian era. V. Ivchenko's novel "Legs" has not yet been the subject of special scientific consideration; therefore, our study is relevant.*

Our goal is to study the literary anthroponymicon in the novel "Legs" by the modern Ukrainian writer Vladyslav Ivchenko. Our task is to analyse the proper names of literary heroes, examine the postmodern creation of names, determine their stylistic functions, and reveal their information content.

It is proven that V. Ivchenko uses a real anthroponymicon to name his heroes, but he constantly experiments, approaches this issue in a postmodern way, and this is what attracts him the most. The author successfully chose names for his heroes and laid down significant information, paying tribute to the language game. Such proper names of the literary heroes are characterised by ambiguity, a variety of functions, and unexpected authorial experimentation. It is found that several names perform

https://doi.org/10.34142/23127546.2026.64.08

a symbolic function; this is due to socio-historical changes and new aesthetic and ethical guidelines. Ivchenko gave some characters the names of famous people from different territories and time zones; the author's postmodern style was manifested in the names. Attention is drawn to the widespread use of deictic proper names for literary heroes, whose main function is to indicate a real person. It is proven that the proper names of the literary heroes in the novel not only characterise the heroes but also reflect the author's worldview, serving as a significant means of reproducing the national tradition. Our study will expand the general idea of proper names of literary heroes as the basic components of the onymic system that create an image.

Keywords: *deictic anthroponyms, proper name of the literary hero, name, V. Ivchenko, symbolism, stylistic functions.*

Вступ

Дослідження літературно-художніх антропонімів, які функціонують на сторінках творів сучасних письменників, залишається одним із важливих завдань ономастики. Детальний аналіз назв персонажів художніх творів дозволяє виявити індивідуально-стильові особливості творення, мотиви та вплив найрізноманітніших факторів, естетичних й екстралінгвальних чинників. Комплексне дослідження літературно-художніх антропонімів доби незалежності України та періоду російсько-української війни належить до актуальних завдань української антропоніміки, тому очевидною є потреба у вивченні джерельної бази, естетичних засад творення та функційних можливостей онімів посттоталітарної доби. У найменування героїв автори вкладають великий обсяг інформації. Таким назвам притаманна багатозначність, різноманітність функцій, несподівані авторські експериментування. Демократизація українського суспільно-політичного та культурного життя, відродження українських національних традицій назовництва й активна громадянська позиція письменників мають найбільший вплив на творення літературно-художніх антропонімів.

Сучасний український письменник Владислав Івченко творчо підходить до найменувань своїх героїв. Він вміло поєднує сучасність з архаїкою, міфи з реальністю, сміливо експериментує, видумовує, у найменуваннях його героїв проявляється постмодерний почерк. Романи В. Івченка ще не потрапляли в поле зору ономастів, тому аналіз назв персонажів із роману «Ноги» є актуальним. Наше дослідження розширить загальне уявлення про літературно-художні антропоніми як базові складники онімної системи, які творять образ.

Назва персонажа – важлива лексична одиниця, найпотужніший засіб характеристики героя твору. Кожен автор вкладає в найменування якомога більше інформації, а дослідників цікавлять семантичне наповнення та функції онімів. Дослідженню функційно-стилістичних особливостей літературно-художніх антропонімів у творах українських письменників присвятили свої праці Л. Белей, Н. Бербер, Е. Боєва, Т. Гриценко, І. Ільченко, Ю. Карпенко, Л. Кричун, Т. Крупеньова, О. Лавер, Г. Лукаш, Л. Масенко, М. Мельник, О. Сколоздра-Шепітко, А. Соколова, Г. Шотова-Ніколенко та ін. Ми маємо також низку праць із літературної ономастики, спроєктованих на прозові твори сучасних українських письменників.

У нашому науковому доробку наявний досвід дослідження символічного значення літературно-художніх антропонімів і їхнього формування на матеріалі серії романів про найкращого сищика імперії Івана Карповича Підіпригори, із акцентом на їхню семантичну структуру, мотиваційні моделі та функціонування в художньому тексті (Вегеш, 2024; 2025). Збірки оповідань «Книга втрат і нестач» і «Після 24-го» послужили матеріалом для дослідження мотивів творення псевдонімів воїнів-українців (Вегеш, 2024; 2025). Опис літературно-художніх антропонімів із роману «Два пасинки митрополита» дає підстави вважати, що вони є потужними засобами характеристики героїв (Вегеш, 2025). Характеристика назв персонажів із романів «Імені Сковороди» та «Межа Невади» підтверджує, що літературно-художні антропоніми є органічними компонентами романів, найважливішими словами (Вегеш, 2025). В. Івченко для найменування своїх героїв використовує реальний антропонімікон, однак постійно експериментує, творить нові форми й вдається до постмодерних прийомів, що становить особливу привабливість його поетики.

Мета статті – дослідження літературно-художнього антропонімікону в романі «Ноги» сучасного українського письменника Владислава Івченка. Реалізація мети обумовлена низкою завдань, зокрема таких: проаналізувати літературно-художні антропоніми, звернути увагу на постмодерне творення найменувань, визначити їхні стилістичні функції, розкрити інформаційне наповнення, визначити участь у творенні образів.

Методи дослідження

Серед методів дослідження найважливішим є описовий метод й основні його прийоми: спостереження, інтерпретація та узагальнення, що дозволяє виявити, систематизувати й проаналізувати літературно-художні антропоніми. Контекстуально-інтерпретаційний метод застосовано для визначення конотативного навантаження літературно-художніх антропонімів; дистрибутивний аналіз допомагає виявити приховану оцінну інформацію в семантичній структурі онімів; стилістично-контекстологічний метод дає змогу встановити емоційно-експресивний зміст найменувань. Для з'ясування доантропонімної семантики назв використано метод етимологічного аналізу.

Виклад основного матеріалу

Зацікавлення творчістю В. Івченка почалося з роману «Третій фронт», де увагу привернули незвичні найменування героїв, найперше – Іван Карпович Підіпригора. Назва персонажа була поштовхом для дослідження.

Роман В. Івченка «Ноги» присвячений боротьбі добра зі злом. Автор дивує політичною фантасмагорією з упізнаними персонажами. Серед українських письменників одним із найпомітніших і найпарадоксальніших називають Василя Кожелянка, якого критики вважають визнаним майстром альтернативної історії та «політичного фентезі». Водночас В. Івченко також постає як достойна уваги постать сучасної літератури, адже у віртуальній грі створює образ України майбутнього, розширюючи межі художнього моделювання реальності. В одному з інтерв'ю автор зізнається: «Для читачів, які читали мене раніше, ця книга буде незвичною, бо вона відрізняється від того, що я писав раніше. «Ноги» – це роман про ту Україну, яка є і про ту, яка може бути. Там є елементи утопії щодо того, як Україна може змінитися. А ще там про вплив віртуальної реальності на життя. Думаю, книга важлива саме в фіксації України, яка була при Порошенку, з усіма її плюсами і мінусами. Також там є спроба помріяти про Україну, яка б могла бути. Це так загально, там є ще багато іншого. Головний герой на інвалідному візку зі своєю історією. Там є про певну потребу, не тільки в таких країнах, як Україна, але й в таких, де розвинута демократія, як Америка» (Коренєва, 2026).

Михайло Кононенко – головний герой роману «Ноги» Владислава Івченка. Йому 37 років, він проживає в Оклункові (так автор у багатьох романах називає Суми – рідне місто). Герой повернувся з АТО, утратив на війні ноги, тому переміщається в інвалідному візку. Але його життєві випробування на цьому не завершилися, тому боротьба триває як в реальному житті, так і у віртуальному. Найважливіші якості героя вже закладено в його найменуванні. Доантропонімна семантика імені спрацьовує в тексті. Ім'я Михайло походить із грецької мови (через давньоєврейське *Mikha'el*) зі значенням 'хто як Бог?' ('хто може бути рівним Богові?') (Трійняк, 2005: 236). Воно символізує мужність, внутрішню силу та лідерство, асоціюється з Архістратигом Михаїлом – покровителем воїнства. Дуже часто знайомі, друзі називатимуть героя розмовними варіантами імені. *Міхеєм, Міхейчиком* його зватимуть друзі, однокласник Стасик, для якого Конан буде ще й захисником: ***Міхею****, хоча б на пару тижнів залишись. Ти – мій оберіг. Ти єдиний, хто не зрадить* (Івченко, 2019: 353). Для слідчого Шовкуна він буде *Мишанею*, для сусідки – *Михайликом*, для Лєни – *Мішею*, для Оксани – Малишем.

На війні в Михайла був позивний ***Конан*** – усічена форма прізвища Кононенко. До речі, це прізвище його тітки, яка йому замінила і матір, і батька. Найперше напрошується асоціація з воїном Конаном – вигаданим персонажем творів американського письменника-фантаста Роберта Говарда. Герой Говарда був сильним, витривалим, мав здібності природженого лідера. Саме такими рисами наділив свого героя В. Івченко, тому позивний *Конан* дуже вдало було дібрано, тим більше, що є якийсь зв'язок із реальним прізвищем: *От* ***Міхей*** *– то інша справа: спортивний, рішучий, затятий! Він завжди був воїном*! (Івченко, 2019: 20); ***Міхей*** *був героєм, і йому було місце на війні…* (Івченко, 2019: 21). Утрата кінцівок не зламала героя, він, за словами друзів, не жалівся, був *занадто правильним*, *святим* і *дуже впертим*. Як бачимо, багато інформації автор заклав у назву героя. Літературно-художній антропонім *Конан* вважаємо терціальним. Л. Белей писав, що такі антропоніми, які запозичені з фольклорних і літературних текстів, зазвичай мають постійне онімне значення (Белей, 2002: 39). Вороги Конана називають його також відомими іменами вигаданих супергероїв – *Бетмен* та *Термінатор*. Трапляються апелятивні називання, які характеризують героя з боку ворогів: *каліка, дикий хохол,*

герой дешевих проституток, справжній диявол, надзвичайна людина, хитрий мужичок, Берія нашого часу, падла безнога, падла слизька: *Але цей безногий занадто хитро зроблений, щоб на цьому спалитися. Чорт! Він був майже в руках у нас! І вивернувся!* ***Падла слизька!*** (Івченко, 2019: 781). Конан постає національним героєм як у реальній дійсності, так і в ігровому просторі: *Людина, яку люблять сотні тисяч, людина, за якою десятки тисяч самі готові йти. Його розвідка у грі – це тисячі людей у реалі. …До початку гри Михайло Кононенко був жалюгідним нікчемою, калічним невдахою. Але тепер він –* ***Шаповал-Конан****! І варто йому тільки вийти в реал, як його оточать люди, готові битися за нього* (Івченко, 2019: 718). Вороги бояться Конана, але визнають його розум, називають хижаком та гравцем: *Бо такі, як* ***Конан,*** *народжуються один раз на багато десятиліть. Це навіть не Джеррард. Це – Мессі. Геній. А генії, вони надзвичайні, їх не можна зрозуміти буденною логікою* (Івченко, 2019: 826). Переляканий однокласник Стас розуміє, що Міхей став *демонічним лідером, який розводив і мочив кацапчиків, наче кошенят. …****Міхей****, цей перекачаний каліка, несподівано виявився одним із небагатьох осіб, які впливали на історію* (Івченко, 2019: 917). Стас відчуває заздрість до свого товариша. Фортуна на боці Конана, йому щастить. Навіть Яструб називає Конана генієм, а противники пошепки вимовляють його ім'я, бо думають, що *це взагалі демон, а не людина*. Сам Михайло розуміє, що він не просто людина, а людина-суперзброя, на нього будуть полювати.

Михайло в комп'ютерній грі стає ***Шаповалом***: *Це він – Михайло Кононенко. Для друзів – Міхей, у грі –* ***Шаповал*** (Івченко, 2019: 582). Невідомо, чому автор вибрав саме таку назву для свого героя у віртуальному світі, але прототипом міг бути Максим Шаповал – розвідник, генерал-майор Збройних сил України, герой України (посмертно). Саме він відповідав за проведення рейдів у глибокий тил противника, за ліквідацію керівників-ворогів. Розвідник був одного віку з Міхеєм, по батькові – Михайлович, як бачимо, багато подібного. Проплачений журналіст Сергій Харченко вважає, що Максим Шаповал – найцікавіша фігура на Донбасі, бо він контролює все: *Він ловить ворожих шпигунів, засилає своїх, знаходить зрадників, з якими нещадно розправляється. Він провокує. Дурить, вводить в оману, підштовхує до вигідних йому дій. Він – гравець, захоплений грою. …Він – вкрай небезпечний* (Івченко, 2019: 619). Персонаж Сєва також підтверджує,

що Шаповал служив у розвідці, приводив полонених, хоча це міг бути збірний образ воїнів-українців. Саме Сєва називає Шаповала фантастичним маніпулятором. Вороги не можуть зрозуміти, чому герой вибрав псевдо *Шаповал*: *Жодного* ***Шаповала*** *в оточенні* ***Михайла****. Ані в класі, ані в командах, ані в університеті. …але нас запевнили, що воно ніяк не пов'язане з шапкою, або чимось подібним* (Івченко, 2019: 634). Противник вникав в етимологію прізвища (*Шаповал* – 'майстер, який виготовляє з вовни шапки та інші вироби способом валяння' (Бусел, 2005: 1613). На наш погляд, варто зосереджуватися на другій частині прізвища – *вал* (від дієслова *валити* – 'убивати, руйнувати, нищити' (Бусел, 2005: 109), що якраз і характерно для персонажа. Як бачимо, найменування головного героя наповнені важливою інформацією.

Мужність, героїзм, лідерство – риси, які притаманні отаманові Яструбу з гри «Великий Ліс». Навіть вороги захоплюються його вмінням воювати, називають його талановитим полководцем, самоуком. Не випадково автор наділив свого героя ім'ям *Яструб*. Відомо, що птах яструб символізує свободу, силу, владу, військову доблесть. Він уособлює здатність до швидких рішень, проявляє хитрість, уміння пристосовуватися та досягати мети. Яструб здобуває перемогу за перемогою, вороги зізнаються, що він *переламав гру, захопив купу озброєння і боєприпасів, узяв у полон тисячі наших і наступає вглиб території Росії! Наполеон хохляцький!* (Івченко, 2019: 523). Його бояться також свої генерали й адміністрація президента. Він стає найпопулярнішим українським політиком: *Зараз отаман випереджає нас у всьому! Вся країна вважає Яструба рятівником Вітчизни і батьком нації, єдиним переможцем росіян! Хіба ми цього хотіли?* (Івченко, 2019: 547), *Яструб зараз – найпопулярніша особа в країні! У нього був високий рейтинг, а після фактичного розгрому росіян він став надвисоким!* (Івченко, 2019: 548). За «Словником символів культури України» дізнаємося, що яструб (орел) є також 'символом зарозумілості, самовпевненості, його політ – емблема швидкого духовного падіння, нікчемності' (Коцур, 2005: 211). Не випадково неприятелі говорять, що *отамана Яструба потроху захоплює комплекс Наполеона* (Івченко, 2019: 618), і Яструб – *це нехай і славне, але програшне минуле* (Івченко, 2019: 617). Полковники вважають, що Яструб повірив у власну непереможність, вимагає покори, *у двадцять першому столітті*

збирається одягти армію в шаровари та кожухи, але водночас не заборонив у війську російську мову. Цікавим є походження псевдоніма. Справжнє найменування героя – Петро Степанович Савич, але він походить із села Яструбине Білопільського району Сумської області: *Яструбине? Так! І в училищі його називали Яструбом! Зазвичай хлопців із села в училищі чмирили, але не Яструба, його побоювалися* (Івченко, 2019: 819). Виходить, що і топонімна назва, і особливості характеру, поведінки були мотивувальними для називання.

У романі натрапляємо на велику кількість дейктичних літературно-художніх антропонімів, завдання яких – указувати на реальних прототипів літературних персонажів. Л. Белей зауважив, що «інформаційно-оцінний потенціал дейктичних літературно-художніх антропонімів служить тільки засобом у реалізації їх основної стилістичної функції – вказати на реальну особу або опосередковано виявити авторське ставлення до певних, часто непривабливих явищ суспільної дійсності» (Белей, 1995: 97).

Події в романі відбуваються за каденції президента Петра Порошенка, тому депутати, міністри, політики й журналісти певного рівня матимуть авторські найменування, за якими легко можна впізнати реальну людину. Президент Порошенко має кілька найменувань: *Сполох, Сполошенко*: *Це ж збожеволіти можна, якщо думати, що твої ноги були втрачені за те, щоб* ***Сполох*** *зміг заробити черговий мільярд* (Івченко, 2019: 26); *Війська генерала Остапчука, якого пов'язують з президентом Петром* ***Сполошенком****, увійшли до Харкова* (Івченко, 2019: 604). Традиційно Порошенка називали *Порохом* – усічена форма від прізвища. Але автор трохи деформував прізвище, тому вийшла назва, яка несе відповідну інформацію. '*Сполох* – тривога, переляк, збентеження; сигнал тривоги (бити на сполох)' (Бусел, 2005: 1373). *Президент України Петро* ***Сполошенко*** *звернувся до українських гравців зі спеціальним зверненням…* (Івченко, 2019: 651); *Злякався і* ***Сполох****. Він теж хоче домовитися з Яструбом* (Івченко, 2019: 825). Крім такого називання, фігурує літературно-художній антропонім *Папа*. Відомо, що так називали усіх президентів: *Люди дуже добре відчувають владу, і ось зараз* ***Сполох*** *припинив бути* ***Папою****. Він і сам це відчував – стояв із приреченим виглядом. Аби тільки не розридатися. Щоправда, це тепер було байдуже. Корона спала з голови, і* ***Сполох*** *став простим смертним* (Івченко, 2019: 1014–1015).

Трапляються також найменування інших президентів: *Так було з* ***Кревчуком****, з* ***Кічмою****, так було з* ***В'ющенком****, з* ***Якуневичем*** *і з* ***Папою*** (Івченко, 2019: 847); *Скільки майна було забрано в Оклункові при* ***Кічмі****! Але при* ***В'ющенку*** *нічого не було повернуто! А скільки донецьких гребли тут при* ***Овочі****! Прийшов* ***Сполох*** *– і знову нічого не було повернуто!* (Івченко, 2019: 899). Президент Л. Кучма в Івченка – *Кічма*: *Він організовував вибори ще для* ***Кічми****, тож знав про що говорить* (Івченко, 2019: 454). Частково змінені прізвища першого та третього Президентів України *Кравчук* (*Кревчук*) та *Ющенко* (*В'ющенко*). В. Янукович залишається ***Якуневичем***, привезеним із Ростова: *Нардеп Коростильов… зробився помаранчевим, але ненадовго – перебіг до* ***Якуневича***… (Івченко, 2019: 81), має принизливі назви ***Овоч*** та ***Туловище***: *Потім були криваві дні на Майдані,* ***Туловище*** *втекло*… (Івченко, 2019: 15). Для називання російського президента автор у реальному прізвищі змінив тільки одну літеру: *Путін* став *Мутіним*: *У Росії домінує* ***Мутін***… (Івченко, 2019: 109); *боротися з режимом президента* ***Мутіна***… (Івченко, 2019: 446); *Водночас російський президент Володимир* ***Мутін*** *ще жодного разу не прокоментував гру*… (Івченко, 2019: 651). В основі літературно-художнього антропоніма Мутін лежать сленгові утворення мутити або мутний, що означає 'чинити дивно, підозріло' або 'ненадійний, непевний, той, що може зрадити, не викликає довіри' (Кондратюк, 2006: 200). Подібний принцип переосмислення й ігрової деформації власного імені простежується і в М. Матіос, де Путін постає як Бого-Цар Плутін (від рос. плут – хитрий, лукавий, той, що вводить в оману, обманює), що підсилює негативно-оцінну конотацію антропоніма.

Імена та прізвища ряду депутатів можуть не змінюватися, оскільки й так відомо про кого йдеться. Напр.: ***Юля*** (Тимошенко), ***Олежки*** (Тягнибок і Ляшко). Антропонім ***Айвазов*** прямо вказує на Авакова: *Коли приїздив міністр,* ***Айвазов,*** *то збирав ветеранів*… (Івченко, 2019: 337); *а також намет Нацгвардії, який пов'язують із головою МВС* ***Айвазовим***… (Івченко, 2019: 425). Ю. Луценко став, до речі, як і у М. Матіос, *Куценком*: *Генеральний прокурор* ***Куценко*** *взяв справу під особистий контроль* (Івченко, 2019: 920). Деякі асоціації викликають і найменування депутатів, міністрів: *Сємашко* (Смешко), *Виделко* (Ложкін).

Опозиціонер Навальний фігурує під справжнім прізвищем і дейктичною назвою *Кавайний*: *Опозиціонер Олексій* ***Кавайний****, який зараз*

перебуває в ув'язненні… (Івченко, 2019: 447), Кадиров стає *Дакировим*: *…чеченці, противники режиму* ***Дакирова*** (Івченко, 2019: 445). Під назвою *Фазіль Мехметов* замаскований олігарх Ахметов: *І Стас вирішив доїти олігарха номер один, власника енергетики і металургії, великого і жахливого* ***Фазіля****, який умів домовитися з усіма президентами, а особливо добре потоваришував зі Сполохом* (Івченко, 2019: 918); *Кажуть, ці дії викликали велике невдоволення у пана* ***Фазіля Мехметова*** (Івченко, 2019: 1037). Ігор Коломойський стає *Борисом Поломойським, Полею*: *називав* ***Бориса Поломойського****, одного з найбагатших українських олігархів…* (Івченко, 2019: 607); ***Поля*** *тоді дуже образився, втік до Австрії і почав вкладати гроші у Юлю та клоуна, сподіваючись на реванш* (Івченко, 2019: 888). У віртуальній грі дізнаємося про загибель президента *Мутіна*, прем'єра *Косолапова* (Медведєв), міністра оборони *Пойгу* (Шойгу). Президент США Трамп має назвисько *Тромп*: *Сам президент* ***Тромп! Тромп?*** *Так. Він заявив, що якщо в Оклункові буде пролито кров, то серйозні наслідки чекатимуть не тільки країну, а й особисто Папу* (Івченко, 2019: 779). Літературно-художній антропонім *Залєпін*, імовірно, є вказівкою на реального письменника, пропагандиста, терориста Захара Прилєпіна. Чимало літературно-художніх антропонімів здатні передавати не лише те, що має буквальну інтерпретацію, а й те, втягнуте в текст різними асоціаціями й конотаціями, часом навіть абсурдними. Захоплення генерала *Картузова* викликає асоціації з генералом Кутузовим. Комбінації з іменами й прізвищами відомих людей автор здійснив на найменуваннях агентів ЦРУ. *Джонатан Гопкінс* – це поєднання прізвища відомого актора Ентоні Гопкінса з ім'ям письменника-сатирика Джонатана Свіфта. *Майлз Брюстер* – американський офіцер, який сприяв добрим американо-німецьким відносинам після Другої світової війни.

Крім назви головного героя *Конан*, автор часто називає своїх персонажів запозиченими іменами, фольклорними, переплітає минуле із сучасним: *Морфеус* (персонаж із «Матриці»), *Харон* (у грецькій міфології – перевізник душ до царства мертвих), *Шубін* (дух шахт у віруваннях гірників Донбасу), *Лісовик* (персонаж слов'янської міфології). Як бачимо, літературно-художні антропоніми В. Івченка творяться на ґрунті постмодерної естетики.

Ми вже зафіксували, що в романі «Ноги» є багато реалістично маркованих антропонімів, які функціюють як історично марковані

власні імена (*Рустем Гаджієв, Пукач*) та соціально значущих (*отаман Сіроштан, полковник Сахно, кримінальний авторитет Вовк, суддя Іващенко*), де основною вказівкою на соціальний стан є супровідний апелятив. Значний відсоток становлять також національно значущі літературно-художні антропоніми. Величезна кількість командирів у грі «Великий ліс» – носії чудових українських (козацьких) прізвищ і реальних, і придуманих: *Паливода, Зелений, Яструб, Сірко, Шаповал, Сіроштан, Сливенко, Казбан, Крушина, Карацюба, Забара, Заєць, Тетеря*. До української антропосистеми зараховуємо прізвища на *–ко*: *Андрущенко, Мурзенко, Стеценко, Голубченко, Осавуленко, Більченко, Пилипенко, Гапієнко, Котенко, Савченко, Марушенко, Ковінько, Римаренко, Осипенко, Короленко* та ін. Менше зафіксовано прізвищ на *-ук (-юк), -ак (-як), -ець, -ик*: *Корнійчук, Остапчук, Кравець, Різник*. Такі форми більше характерні для західної частини України. Значний відсоток становлять прізвища на *-ський (-зький, -цький): Рудницький, Петраковський, Підвисоцький, Ружицький, Кравчинський, Поповський, Скаутський*. Серед імен є найбільше християнських канонічних, деякі з них емоційно забарвлені: *Стасик, Костик, Ксюшенька, Едик, Дімончик*.

Для російської антропосистеми характерні прізвища на *-ов*: *Стрельніков, Коливанов, Валєнков (Валун), Волков, Суслов, Вєліканов, Акіменков, Сафронов, Антонов, Салов, Сирков* та ін. Але за прізвищем ми не можемо визначати ворогів чи не ворогів, бо за свободу України воюють люди різних національностей. Про це пише й В. Івченко, коли Конан призначає своїм наступником татарина Рустема Гаджієва. Він признається, що не знає свого батька: *Він цілком міг бути українцем, а міг – росіянином, євреєм чи німцем. Та ким завгодно! І що з того? Українці – це ті, хто бореться за Україну, а не ті, в кого прізвище закінчується на -енко* (Івченко, 2019: 1101–1102). І він має рацію. Як бачимо, літературно-художні антропоніми в романі «Ноги» виконують найрізноманітніші функції, вони є важливими засобами формування образів.

Висновки

Отже, В. Івченко для називань своїх героїв використовує реальний антропонімікон, але він постійно експериментує, творить нове, і це найбільше приваблює. Таким літературно-художнім антропонімам при-

таманні багатозначність, різноманітність функцій, несподіване авторське експериментування. З'ясовано, що низка найменувань виконує символічну функцію, це зумовлено суспільно-історичними змінами та новими естетичними й етичними орієнтирами і значно збагачує художнє мовлення. Деяким персонажам В. Івченко надає імена, запозичені з антропоніміконів різних культурних і національних традицій, що також засвідчує постмодерний характер його поетики. Автор широко використовує дейктичні літературно-художні антропоніми, основною функцією яких є вказівка на реальну особу. Доведено, що літературно-художні антропоніми роману не тільки несуть важливу інформацію, характеризують персонажів, а й відображають світогляд автора, стають вагомим засобом відтворення національної традиції. Наше дослідження розширить загальне уявлення про літературно-художні антропоніми як базові складники онімної системи, які творять образ. Перспективу дослідження вбачаємо у поглибленому вивченні літературно-художнього антропонімікону інших романів В. Івченка.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Белей**, Л. (2002). *Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історії.* Ужгород: Патент. 2. **Белей**, Л. О. (1995). *Функціонально-стилістичні можливості української літературно-художньої антропонімії XIX–XX ст.* Ужгород: Патент. 3. **Бусел**, В. Т. (Ред.). (2005). *Великий тлумачний словник сучасної української мови.* Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун». 4. **Вегеш**, А. (2025). Вплив середовища на формування літературно-художніх антропонімів (на матеріалі романів Владислава Івченка про найкращого сищика). *Актуальні питання гуманітарних наук.* Випуск 83. Том 1, 206–212. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика». 5. **Вегеш**, А. (2025). Літературно-художні антропоніми в романі «Межа Невади» Владислава Івченка як органічні компоненти твору. *Наукові записки. Серія Філологічні науки. Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка.* Випуск 3 (2014). Том 2, 203–211. Кропивницький: Видавничий дім «Гельветика». 6. **Вегеш**, А. (2025). Літературно-художні антропоніми як засоби характеристики героїв роману «Два пасинки митрополита» Владислава Івченка. *Записки з українського мовознавства. Opera in linguistica ukrainiana, 32,* 87–100. Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. 7. **Вегеш**, А. (2025). Літературно-художні псевдоніми воїнів-українців (за романом «Книга втрат і нестач» Владислава Івченка). *International scientific-practical conference «Current Issues of the World Economy, International Economic Relations and International Communications Amidst the Formation of a New World Order and Polarization of the World» (March 24–25, 2025), vol. 1,* 297–301. Riga, Latvia: Baltija Publishing. 8. **Вегеш**, А. (2025). Мотиви творення літературно-художніх антропонімів (позивних) у романі «Імені Сковороди» Владислава Івченка. *Закарпатські філологічні студії, 41(2),* 206–212. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика». 9. **Вегеш**, А. (2024). Роль літературно-художніх антропонімів у формуванні свідомості українців

(на матеріалі збірки оповідань «Після 24-го» Владислава Івченка). *Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 4 березня–14 квітня 2024 року,* 68–71. Львів–Торунь: Liha-Pres. 10. **Вегеш**, А. (2024). Символічне значення літературно-художнього антропоніма Іван Карпович Підіпригора в романах Владислава Івченка. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. На пошану Василя Добоша, доктора філологічних наук, професора (до 100-річчя з дня народження), 2 (52),* 18–25. Ужгород: ПП Данило С. І. 11. **Кондратюк**, Т. М. (Ред.). (2006). *Словник сучасного українського сленгу*. Харків: Фоліо. 12. **Коренєва**, О. (2026). *Письменник Владислав Івченко про життя у Сумах, «прибацаність» і мотивацію.* Узято з https://cukr.city/people/2019/ivchenko/ 13**. Коцур**, В. П., Потапенко, О. І. та ін. (Ред.). (2005). *Словник символів культури України.* 3-є вид. Київ: Міленіум. 14. **Трійняк**, І. І. (2005). *Словник українських імен*. Київ: Довіра.

ДЖЕРЕЛА

15. **Івченко**, В. (2019). *Ноги.* Київ: Темпора.

REFERENCES

1. **Belei**, L. (2002). *Nova ukrainska literaturno-khudozhnia antroponimiia: problemy teorii ta istorii [New Ukrainian literary anthroponymy: problems of theory and history]*. Uzhhorod: Patent [in Ukrainian]. 2. **Belei**, L. O. (1995). *Funktsionalno-stylistychni mozhlyvosti ukrainskoi literaturno-khudozhnoi antroponimii XIX–XX st. [Functional and stylistic possibilities of Ukrainian literary anthroponymy of the 19th–20th centuries]*. Uzhhorod: Patent [in Ukrainian]. 3. **Busel**, V. T. (Red.). (2005). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Comprehensive Dictionary of the Modern Ukrainian Language]*. Kyiv; Irpin: VTF «Perun» [in Ukrainian]. 4. **Vehesh**, A. (2025). Vplyv seredovyshcha na formuvannia literaturno-khudozhnikh antroponimiv (na materiali romaniv Vladyslava Ivchenka pro naikrashchoho syshchyka) [The influence of the environment on the formation of proper names of the literary heroes (based on the material of Vladyslav Ivchenko's novels about the best detective)]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk.* Vypusk 83. Tom 1, 206–212. Drohobych: Vydavnychyi dim «Helvetyka» [in Ukrainian]. 5. **Vehesh**, A. (2025). Literaturno-khudozhni antroponimy v romani «Mezha Nevady» Vladyslava Ivchenka yak orhanichni komponenty tvoru [Proper names of the literary heroes in the novel "The Nevada Border" by Vladyslav Ivchenko as organic components of the work]. *Naukovi zapysky. Seriia Filolohichni nauky. Tsentralnoukrainskyi derzhavnyi universytet imeni Volodymyra Vynnychenka.* 3 (2014), Tom 2, 203–211. Kropyvnytskyi: Vydavnychyi dim «Helvetyka» [in Ukrainian]. 6. **Vehesh**, A. (2025). Literaturno-khudozhni antroponimy yak zasoby kharakterystyky heroiv romanu «Dva pasynky mytropolyta» Vladyslava Ivchenka [Proper names of the literary heroes as means of characterizing the heroes in the novel "Two stepsons of the Metropolitan" by Vladyslav Ivchenko]. *Zapysky z ukrainskoho movoznavstva. Opera in linguistica ukrainiana, 32,* 87–100. Odesa: Odeskyi natsionalnyi universytet imeni I. I. Mechnykova [in Ukrainian]. 7. **Vehesh**, A. (2025). Literaturno-khudozhni psevdonimy voiniv-ukraintsiv (za romanom «Knyha vtrat i nestach» Vladyslava Ivchenka) [Proper names of the literary heroes of Ukrainian warriors (based on the novel "The Book of Losses and Deficits" by Vladyslav Ivchenko)]. *International scientific-practical conference «Current Issues of the World Economy, International Economic Relations and International Communications Amidst the Formation of a New World Order and Polarization of the World»* (March 24–25, 2025). Vol. 1, 297–301. Riga, Latvia: Baltija Publishing [in Ukrainian]. 8. **Vehesh**, A. (2025). Motyvy tvorennia literaturno-khudozhnikh

antroponimiv (pozyvnykh) u romani «Imeni Skovorody» Vladyslava Ivchenka [Motives for the creation of proper names of the literary heroes (call names) in the novel "Named after Skovoroda" by Vladyslav Ivchenko]. *Zakarpatski filolohichni studii.* Vypusk 41. Tom 2, 206–212. Uzhhorod: Vydavnychyi dim «Helvetyka» [in Ukrainian]. 9. **Vehesh**, A. (2024). Rol literaturno-khudozhnikh antroponimiv u formuvanni svidomosti ukraintsiv (na materiali zbirky opovidan «Pislia 24-ho» Vladyslava Ivchenka) [The role of proper names of the literary heroes in the formation of the consciousness of Ukrainians (based on the collection of stories "After the 24th" by Vladyslav Ivchenko)]. *Osvitnii protses v umovakh viiny ta u povoiennyi period: vyklyky, pravyla, perspektyvy: materialy vseukrainskoho naukovo-pedahohichnoho pidvyshchennia kvalifikatsii,* 4 bereznia – 14 kvitnia 2024 roku, 68–71. Lviv–Torun: Liha-Pres [in Ukrainian]. 10. **Vehesh**, A. (2024). Symvolichne znachennia literaturno-khudozhnoho antroponima Ivan Karpovych Pidipryhora v romanakh Vladyslava Ivchenka [The symbolic meaning of the proper name of the literary hero Ivan Karpovych Pidipryhora in the novels of Vladyslav Ivchenko]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia: Filolohiia.* Na poshanu Vasylia Dobosha, doktora filolohichnykh nauk, profesora (do 100-richchia z dnia narodzhennia). Vypusk 2 (52), 18–25. Uzhhorod: PP Danylo S. I. [in Ukrainian]. 11. **Kondratiuk**, T. M. (Red.). (2006). *Slovnyk suchasnoho ukrainskoho slenhu* [Dictionary of modern Ukrainian slang]. Kharkiv: Folio [in Ukrainian]. 12. **Korenieva**, O. Pysmennyk Vladyslav Ivchenko pro zhyttia u Sumakh, «prybatsanist» i motyvatsiiu [Writer Vladyslav Ivchenko about life in Sumy, "wackiness" and motivation] Retrieved from Pysmennyk Vladyslav Ivchenko pro zhyttia u Sumakh, «prybatsanist» i motyvatsiiu – Tsukr (data zvernennia: 16. 01. 2026) [in Ukrainian]. 13. **Kotsur**, V. P., Potapenko, O. I. ta in. (Red.). (2005). *Slovnyk symvoliv kultury Ukrainy* [Dictionary of symbols of culture of Ukraine]. 3-ye vyd. Kyiv: Milenium [in Ukrainian]. 14. **Triiniak**, I. I. (2005). *Slovnyk ukrainskykh imen* [Dictionary of Ukrainian names]. Kyiv: Dovira [in Ukrainian].

SOURCES

15. **Ivchenko**, V. (2019). Nohy [Legs]. Kyiv: Tempora [in Ukrainian].

Вегеш Анастасія Іванівна **–** кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Ужгородський національний університет; вул. А. Волошина, 32/1, Ужгород, 88000, Україна.

E-mail: anastasia.vehesh@uzhnu.edu.ua

http://orcid.org/0000-0003-0430-2447

Vehesh, Anastasia – Ph.D in Philology, Docent, Associate Professor at the Department of Ukrainian language, Uzhhorod National University; 32/1 A. Voloshyna Str., Uzhhorod, 88000, Ukraine.

Дата першого надходження статті до видання – 22 березня 2026 р.

Дата прийняття статті до друку після рецензування – 20 квітня 2026 р.

Дата публікації статті у виданні – 25 квітня 2026 р.

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Вегеш А. І. Постмодерний літературно-художній антропонімікон роману «Ноги» Владислава Івченка. Лінгвістичні дослідження: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди / гол. ред. Н. В. Піддубна. Харків, 2026. Вип. 64. С. 94–107. DOI: https://doi.org/10.34142/23127546.2026.64.08

APA: Вегеш, А. І. (2026). Постмодерний літературно-художній антропонімікон роману «Ноги» Владислава Івченка. *Лінгвістичні дослідження, 64,* 94–107. DOI: https://doi.org/10.34142/23127546.2026.64.08